

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani
vsak teden dvakrat, nam-
reč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Veljajo za celo leto po pošti
4 fl., scer 3 fl., za pol leta
2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V saboto 12. marca 1853.

List 21.

Podúk v hmeljoreji.

(Dalje.)

Sorte hmelja.

Hmelj se po varnosti zemlje, lege in obravnave presorta ali preverže. Razločijo se 4 sorte žlahnega hmelja, namreč: svitlo-zeleni, tamno-zeleni, rudeči in zgodnji.

1. Svítlo-zeleni hmelj.

Ima znamenito robate, dva pavca dolge cvete ali sterške blede zelenkaste barve in z obilo zernjem, do 20 v enem. Nar rajši scer rodi med vsimi sortami; vendar ima majhino vrednost, ker ima le malo hmeljove moke in smole v sebi.

2. Tamno-zeleni hmelj.

Cvetje tega hmelja je temne barve, komaj pave ali k večim poldrug pave dolgo; na zgornjem koncu z narazen stoječimi peresci napravi veliko zernja; ima malo pa ostro dušče moke, malo smole, rad rodi in je malo boleznim podveržen; v ceni je na pol in tudi še več nižji memo nar boljšega.

3. Rudeči hmelj.

Njega vilice in peclji so rujavkasti, cvetje (sterški) od vetra oplazeno dobi o zoru rumenkasto-rudeče in rudečo-rujavkaste lisice. Ta sorta se dá razdeliti v dve podsorti, namreč v brezzernatega nar boljšega, in zernatega nižji cenjenega.

Brezzernati se zverže v zernatega v nar boljših krajih, ako se med sadikami ženskega spola pustijo stati sadike moškega spola, ali če se s premočnim gnojem gnoji.

Brezzernati nar žlahnejši in nar dražji hmelj je spet dvojne sorte, namreč: močnorastni, kakor poljski in nemški, z obilo moke in smole, močno diši, je sosebno dober za ol (pivo).

Višji vrednosti memo tega je rudeči česki (pemski) brezzernati hmelj posebno iz mesta Zateča (Saaz). Zateški hmelj obseže vse lastnosti, katerih je treba olu dajati, namreč dober okus in stanovitost, to je, da se ne skisa.

4. Zgodnji hmelj.

Se le malo kje narajma; sem ter tje se najdejo samotne stebila po hmeljnikih. Razloči se od sprednega le v tem, da že mesca velcega serpana (augusta), uni pa še le kimovca (septembra) in listopada zori.

Kako velike hmeljnike je varno saditi?

Reja hmelja zraven družih kmetovavskih opravil zagotovi dober dohodek, kateri včasih v enem letu splača vse stroške naprave hmeljnika. Pa ta vabilni dobiček naj nikogar ne zapelje prevelic

hmelnikov si napraviti, da bi petino polja presegli. Pomisliti je, da hmeljniki potrebujejo veliko veliko natiča, večkrat ob letu neutegoma dosti delavcov. Res! po malem opravila je v hmeljniku od začetka pomladi do konca jeseni, — sila veliko ga je pa ob času obrezovanja, natikovanja in ob zorenju. Več ko je o teh časih delavnih rok v hmeljniku, in nagleje ko se dela opravljajo, toliko gotoviši je dobiček. Kdor ne zamore teh del o pravem času opraviti, ima gotovo škodo na pridelku.

Za tega voljo naj vsak gospodar dobro dobro prevdari: koliko delavnih rok ima v svoji oblasti, ali prav za prav, koliko jih potrebuje za druge kmetovavske dela; po tem naj si zasadi hmelnik, ki ga glešajo delavci ob časih, kadar ni družega dela.

Zvedeni hmeljnikarji svetjejo, naj hmeljnik statine polja pri nobenem kmetovavcu ne preseže, ker že tak majhen prostor pobere perve tri leta, preden kaj pridelka donaša, veliko dela in dnarnih stroškov, in na zadnje, če se vsaktero delo o pravem času ne opravlja, vès pridelk v zgubo gre, ali pa se le slabo malovredno blago dobi.

Kdor misli hmelj ravnati, mora koj skerbeti za natič, bodi si jelov, smrekov, borov ali tudi brezov. Kdor nima tacega lesa, naj si ga neutegoma zaseje na priličen prostor, polovico manjši kot ima hmeljnik biti. Za prvo leto so dosto močne in dolge verbove, jelove ali smrekove veje.

Dobro je, da se hmeljniki vstric eden družega, ne pa raztreseno zasadijo, ker zavetje zagotovi dober pridelk. (Dalje sledi.)

Pomočki,

kako bi se ladanjci *) (kmetje) mestnjanom v omiki bolj približali.

Predragi kmetje!

Po čim so pošteni in blagoselčni možje že davno hrepeneli, se je v naših dnevih pred našimi očmi dovoljno zveršilo. Služnosti spona so se Vam z rok snele; postali ste slobodni posestniki svojega imetka, uversteni med stanove častite. Očividno se je pokazalo, da ste vi jača deržavina podpora, ko še tako jaka in številna armada; da ste vi uno sadonosno drevo, katero večidel vsi drugi stanovi na jagmo obirajo, kakor čebele medeno-cvetečo lipo; da sta poljodelstvo in živinoreja siska, ki deržavo bolj gotovo hranita, ko vse zlate in sreberne rude; zakaj kjer poljodelo v polnem cvetu precveta, tam se množi tudi ljudstvo, ljud pa je pravo deržavino bogastvo.

Kakor ima pa vsaka reč dve strani, dobro in slabo, tako je tudi s stanom vašim.

*) Ladanjci od ladanja (Land, campaign) je gotovo lepa beseda, ker popolnoma izrazuje kmetiško važnost. Pis.

Vaša dela, ki jih z vednim gibanjem telesa pod milim nebom in na prostem zraku med raznimi naravnimi ugodnosti opravljate, vam zderžujejo zdravo telo, nepopačen um in veselo srce. Vaše enoverstno življenje, enako enojni naravi, ktera vas živi, vam teče mirno naprej. Ladanjska tihota vam daje pokoj; pokoj raja (rodi) dobrotnost srca, ta pa zadovoljnost. Za to se pa tudi nahajajo med vami čednosti lepe: odkritoserčnost, poštenost, priprosto zadržanje, usmiljenje z ubogimi in prava pobožnost.

Ali ravno to samstvo, to je, ločenost od drugih ljudi in opravila vaša so kriva, da ste zmed ljudi drugih stanov naj krajših misel, naj bolj nevedni, ker vam obdelja zemlje kratki obdeljo duha. Ta nevednost in praznomišljivost ste uzrok, da tem, ki so nad vami postavljeni, nič kaj ne zaupate, se radi pri vsaki naj manji prigodi zoper njih stekate, večkrat slepo in brez pomiselka ravnate, vse obreke prec verjamete, pametnim svetom in podukom radi ušesa zapirate, nasproti pa zijate hudobneže poslušate, ki se vam laskaje vaše dobljeno zaupanje na svojo sebičnost večkrat k vaši škodi obračajo. V spričo tega povem samo en izgled: Leta menda 1824. je bilo od vikših povelje na kmete mojega kraja prišlo, da si ima vsaka občina (soseska) sadežnik (Pflanzschule) napraviti, poleg občnih cest pa drevesa zasajevati in cepiti. Ko se občina na posvèt zbere, kje bi za to naj bolj pripravno mesto bilo, zine nekdo v tem zboru: „Cesar ne išče vašega dobra, ampak le davkov; od sadja se bo tak davek daljal kakor od tertja“. To je bilo zadosti. Može brez vsega daljnega pomiselka, al bi to zares mogoče bilo ali ne, odločijo naj slabše mesto za sadežnik; poleg cest so sadili drevesca večidel brez koreninic, da pače so nekteri le paterlje špicili in v zemljo zabijali; kar se je bilo prišlo, so pokazili. In zdaj po pretekli četertini stoletja, kjer bi že lahko voznik s svojo živinico o sončnem prepeku in hladi hodil, ne najdeš v kraju, ki ga je Bog prav za sadje vstvaril, po dve uri delječ nikjer ne enega drevesa!

Da je ta nezaupnost hči tiste dobe, ko ste silno tlačeni bili, rad verujem; — al pa je ta nezaupnost vpravičena še dandanašnji, ko ste postali vsim drugim posestnikom enaki, ko se od vas nič drugega ne terja, vam nič drugega ne naklada, kot vsim drugim stališem, med kterimi ste ravnopravni udje!

Ako vam je pa kdaj poduka treba bilo, Vam ga je gotovo treba dandanašnji, nekaj, da bi si pri vedno večem pomanjkevanju s kmetijstvom bolj pomagati znali, ker na majhnih gruntih družine zmerom številneje postajejo, živeži pa nekteri se umikujejo; nekaj, da bi sami s svojim umom se vadili misliti in razsojevati: kaj Vam je koristno ali škodljivo, ker je klatežev zlovoljnih veliko, ki Vas slepijo med vami se skitaje.

(Dalje sledi.)

Kmetijske zastavice.

Vganjko zastavice v 16. listu rešimo takole: Po mnogih skušnjah je gotovo, da 85 funtov ali liber pšenice ravno toliko tečnega živeža v sebi ima kakor 100 funtov reži. Estrajsk vagán (mecen) reži vaga 80 funtov, pšenice pa 85. Ako tedaj hočemo zvediti vrednost enega vagana pšenice, je treba zrajtati: koliko 100 funtov reži veljá, kteri v tečnosti toliko zdajo kolikor en vagán pšenice. Po lahkem pre-rajtu se zvé, da, če vagán ali 80 funtov reži (kakor smo rekli) 4 fl. 24 kr. veljá, 100 funtov pride na 5 fl. 30 kr., in ravno toliko bi imelo 85 funtov (ali vagán) pšenice veljati po gori razloženi primeri med tečnostjo pšenice in reži. Ako se pa vagán pšenice na tergu k večem po 4 fl. 54 kr. plačuje, je pšenica v pri-

meri k reži za 36 kr. predober kup. Pametno je tedaj v taci okolišinah iz pšenice kruh péči in rež raji prodajati, ker se v primeri tečnosti dražji plačuje. Pri tem, da se pšenica za kruh porabi, je še ti dobiček, da se iz pšenice dá nar lepši moka (cvet) brez škode za kruh še za druge močnate jedila odločiti.

Druga zastavica.

Neki gospodar potrebuje za kruh skozi celo leto 105 vaganov reži; koliko bi potreboval pšenice, ako bi namest reži kruh iz pšenice pekel?

Slovanski popotnik.

* Slovansko društvo v Terstu je ustanovilo poseben slovstveni odbor, ki ima redne seje. Upati je, da bo ti odbor, ker društvo prav dobro stoji, marsikaj za jugoslovansko slovstvo storiti zamogel.

* Društvo sv. Mohora po poslednjem naznanilu že šteje 756 družbenikov.

* Drobince za leto 1853 so prišle že na svetlo; na prodaj so povsod; veljajo 48 kr. Drugi pot več od te prekoristne lepe knjige.

* Slovensko berilo za nedeljske šole in malo berilo za slovensko-nemške šole svetlega knezoškofa Lavantinskega g. Slomškega se na Dunaji tiskujeta.

* V gluhomutnišnici v Gorici, vstanovljeni po Valentinu Stanič-u neumerlega spomina in upravljeni sedaj po verlem vodju g. Janezu Budau-u je sedaj 45 gluhomutastih otrok iz Tersta, Istrianskega in Goriškega.

* Nek česki pisatelj spisuje spevoigro pod naslovom: „Vlasta“.

* Botaniško zbirališče v Blatnem Potoku bode botaniško zbirko začelo napravljati.

* V Pragi je prišel atlas vsih delov sveta za šole na svitlo; obseže 26 zemljovidov, ki so za šole popolnoma pripravi; pa tudi cena je prav niska, ker velja le 1 for. 45 kr.

* Bedřich Pešta, znani česki pisatelj, je pripravil za tisk vse balade in romance Mickieviča v česko prestavljene. Čuje se, da se bodo pri Pospisilu izdale.

* V dveh mescih bo česko imenoslovje za gimnazij in realne šole na svitlo prišlo.

* J. J. Melihar je v českem jeziku izdal petero veseloiger v tiskarnici Jaroslava Pospisila.

* Pseudonimi pisatelj Nadejkovsky je prestavil Schillerjevega „Karlosa“ v češčino.

* Gosp. dr. Čupe bode na svoje stroške izdal v česko prestavljene dramatične spise Shakespeara. Prestavili pa so jih gg. Doucha, Maly in Kolar, kteri še dozdej niso bili tiskani.

* Natoroznanski česki časopis „Živa“, ki je letos začel izhajati, šteje že krog 1000 naročnikov. Vredovan je kaj marljivo.

* Primerajočo vseslovansko slovnico slavnega Čelakovskega bode česka matica izdala.

* Gosp. doktor Frencl, profesor na akademiskem gimnazij v Pragi, je izdelal novo „Postillu“, tedaj liste in evangelia z razlago vred. Društvo sv. Janeza jo bode v natis dalo.

* V Moskvi je umerl znani ruski pisatelj Vasili Alexandrovič Vontarski. Njegovi najvažniši spisi so bili: „Velka dama“ (roman), „Likar“ (drama), „Minister“ (roman) in „Dve sestri“ (novella).

* V Berni v tiskarnici Winikera se tiska prvi zvezek „Moravskih narodnih pesem“. Moravski narodni list opominuje, da v Berni še tako imenitno delo ni nikdar na svitlo prišlo, kakor bode to.

* Severin Golebiofsky izdeluje življenopis slavnega Štefana Chmeleckega.

Podúk v hmeljoreji.

(Dalje.)

Izbera sadik.

Hmelj se zaredi po koreninah. Kdor si želi dobrega pridelka, naj oskerbi sadike iz nar boljšega kraja, in od tam nar žlahnejših, da se mu stroški splačajo, in tudi grunti dohodek zboljša. Kakor se je pri vsakterem poljskem pridelku le od dobrega, zdravega in popolnoma dozorenega semena hvaležin dobiček nadjati, tako se morajo tudi hmeljne sadike od nar manj 4 leta starih štorov jemati. Sadike mlajših štorov zdvijajo, in pridelk ima malo moke, pa veliko semena, je le nisko cenjen.

Pred sajenjem morajo sadike dobro preveniti, sicer mladike odganjajo, preden se dobro vkoreninijo, in za naprej vedno hirajo, šibke mladike odganjajo, in slab sad donasajo.

Zrak za hmelj.

Hmelj raste v gorkih in tudi v merzlih krajih, v planjavah, pa tudi na gorah; vendar naj bode hmeljnik vselej v zavetju, sicer se ga bo malo pridelalo. Hudi vetrovi potergajo mladike ali jih odvijajo s prekel, ali clo prekle polomijo, in celi hmeljni germ na tla verzejo.

Hmelj ljubi veliko sonca; torej mu je vsečna lega proti poldne, kjer mu kak boršt ali stermin hrib solnčnih žarkov ne prestrega. Nar bolj pripravne za hmeljorejo so plitve doline, do katerih močni viharji ne morejo. Ker je pa malo taci krajev, so tudi druge lege dobre, da le niso na vihar- nih krajih.

Zemlja za hmelj.

Zemlja hmelju nar všečniši je debela, gorka, s peskom namešana, rodovitna, nekoliko mokroto deržeča ilovka, kjer voda ne nastopa. V taki zemlji nar žlahnejši hmelj zraste.

Slabši ko ta, pa vendar prav dobra zemlja je hladna nekoliko s šuto namešana.

Veliko slabši je merzla mastna ilovka; še slabši peščena zemlja, na kateri se hmelj le v mokrih, zlo rodovitih letih dobro obnaša, sicer pa revno raste.

Vse drugačne zemlje niso za hmeljorejo, zlasti pa taki kraji ne, kodar voda nastopa, in dlje časa stoji, ker v dlje časa pod vodo stoječih krajev korenine pri štorih poginjejo, in tako hmeljovi štori pod zlo gredo.

Njiva, v katero čmo hmelj saditi, mora biti globoko prerahljana, in močno zagnojena. Tako njivo je treba po krompirju koj nar manj 8 pavcov globoko preorati, dobro prevleči, in čez zimo v miru pustiti. Pomladi je prvo delo, da se vdela pregnojena in zrušena zemlja z drevesom, ki ima širok lemež in dolgo desko, posname in na stran odrine, po tem pa spodnja mertvica dvakrat ali clo trikrat na nasprotno stran vdela zemlje, če je mogoče, dva do tri čevlje globoko, vzdigne in odrine. Je ta spodnja zemlja pusta, nerodovita, jo je treba, preden se orje, dobro pognojiti, da se enakomerno z gnojem zmeša in pregnoji.

V na to vižo narejeno globoko brazdo se na prvo z drevesom verže vdela pregnojena in verhte pa na drugi strani ležeča iz tal vzdignjena prejšna mertvica. Je to opravljeno, se še znižani razori dobro preorjejo in zrahljajo, in na zadnje celo polje tako dolgo vlačijo, da je povsod ravno.

Po tem delu pride razpostava količev za znanje: kam se bojo hmeljove sadike posadile. Ti količki naj bodo na vse strani po tri, v rodovitni

zemlji 3¹/₂ do 4 čevlje narazen in do tri čevlje dolgi. Sedaj še le nasleduje vsaja sadik.

Pred vsajo velja na tanjko pregledati sadike: al so še žive, ne strohnele, in tudi ne suhe. To se spozna, če so še voljne in se dajo šibiti brez da bi se lomile. Od daljnih krajev poslane ne smejo biti vgrete, ne zaduhle, ne plesnjeve, ne gnjile in tudi ne suhe; prevenjene naj bojo saj še debelosti mazinca z dvema verstama kali, da ena na zgor, druga na spod zamore odganjati.

Nar boljše se dajo sadike pošiljati v oskih sodcih, ovite z mahom.

Na sončno ali poldnevno stran vsakterega zataknjenega količa se naredi tikoma osem pavcov globoka jamica, v katero pridejo dve močni ali tri slabši sadike, vse skup tikoma h količu z gor obrnjenimi kalmi. Za tem se potlači nanje veržena zemlja; verh njih se pa še dva pavca rahle zemlje verže; tako ostane pri vsakem količu dva do tri pavce globok jameč, zato, ker so sadike večidel tri do štiri pavce dolge. (Dalje sledi.)

Pomočki,

kako bi se ladanjci (kmetje) mestnjanom v omiki bolj približali.

(Dalje.)

Ti za vas tako potrebni poduk bi vam v obilju delila prosveta (razsvitlenje uma), ki nič drugega ni ko budilo uma k mišljenju, da zmožin in jak postane v enakih zadevah in okolišnostih sam najti resnico, kar že zmožnosti vašega duha zahtevajo od vas.

Hrepenilo po vedno večem znanju in žejo po resnici nam je premodri stvarnik zasadil globoko v naše serce. Le pogledite dete, ki komaj razumeva vaše besede, kako se žuri iz nevednosti se izkupati. Vsaki dan več vé, in ko se več nauči, več postaja njegova radovednost. Vse izvija, ker bi rado od vsega izaznalo uzrok. Ta radovednost nas sprema (prati) od zibelj tje do groba. Kdor ti nagib k bistrenju uma in rastenju v vednostih v sebi zaduši, se poživini. Živi v nevedstvu, sirovosti in stradežu, kar se ne vidi samo pri posamnih človekih, ampak pri celih narodih, ker se nabena stvarnikova postava brez kazni prelomiti ne da.

Kristianska véra, človeštvu razodeta volja božja, nam stavi Boga za uzor, kateremu vedno enakeji prihajati imamo; nam razvijati velewa zmožnosti duha, skopariti s prejetimi talenti in se pripravljati za nebesa.

Zveličar naš, odsij večnega Očeta, ni poznal večega veselja ko učiti nevedne, ki so za resnico imeli odperto serce. To veselje mu je bilo čez jelo in pilo. Vedši pri Jakobovem zdencu nasledke svojega pogovora s Samaritanko, ni mogel jesti od same radosti. Učenci ga nude, on jim pa veli: „jaz imam jesti jed, od ktere vi nič neveste“. Nerazumivši njegovih besed so mnili, da mu je kdo jesti prinesel. Zdej jim recno in določno pové: „to je moja jed, da dopolnem voljo unega, kateri me je poslal, da obavim njegovo opravilo. Kaj napravite, da čez štiri mescé žetva pride? Lejte! polja so že bela za žeti“ — in kaže na bližajoče se Samaritane.

Z Jezusovim duhom nadušeni misionari loteči se razširavanja vére, gledajo vselej ustanoviti tudi šole; s čim so tudi naši verli siovenski misionari v srednji Afriki začeli.

In kako ne bi, kadar prosveta in omika ni samo pospešnica časnega blagostanja, ampak je ona tudi ena zmed unih popolnomast, ktere si mi prisvojevati imamo, da Bogu bolj enaki postajemo. Zaverševati nemoremo telesa, ki je minljiv prah, in ga na smertno uro slečemo ko razderto opravo, neumerlega duha pa smo dolžni in

le njega zamoremo oplemenjevali, ker le on ima zmoglosti take, da se zaverševati dajo, in njegov obstanek je večin.

Iz rečenega tedaj bistra biva naša dolžnost: neprenehoma razsvetlevali in zobraževati ne le svoj um, ampak tudi pomagati in s svojim premoženjem podpirati, da se učilnice vstanove, kjer se tudi naj revnej kolikor je mogoče podučiti in zобразiti zamore.

Ozír vstanovila šol pa menim, da vaši duhovniki zaslužujejo vaše naj večje zaupanje; oni, deležniki vaše žalosti in radosti, vedeži pomanjkljivosti vašega npravnega življenja in kmetijstva, željni le vašega časnega blagostanja in večnega zveličanja, se podajajo večkrat vsi dreveni in steni iz spovednic med vaše otroke učiti jih lepega življenja in prestreč pri njih starih napake. Njih prizadevi imajo večidel šole po Slovenskem zahvaliti bivanje svoje, in kjer jih ni, jih le za to ni, ako oni ne pripomorejo dostojno ali ker se na njih svete ne porajta. (Dalje sledi.)

Življenje slavnih Slovanov.

XVI.

Jan Kolár *).

△ V pesmi, ki so jo Janu Kolárju o pogrebu peli, so besede: „Prerok je umrl“. In zares, Kolár je bil prerok vsm Slovanom, posebno Čehom. Rodil se je 29. julia 1793 na Ogerskem v Mošovcih, županije Turoške. Pervih naukov se je učil v Kremnici in Banski Bistrici (Neusohl). V Požunu se je učil za duhovna. Od ondi je šel v Jenó, kjer je naukom poldrugo leto živel. Na Saksonske je vidil prvič kraje, nekda slovanske, zdaj pa ponemčene, kjer se mu je ljubezen do slovanstva v plamen raznetila. Ondi je zložil perve pesmi (sonete) svojega velikega (lirično-epičnega) dela „Slavy dcera“ (Slave hči), katero bi ga bilo samo poslavlilo, ako ne bi bil nič drugega napisal.

Vernivši se v domovino je bil Kolár v Banski Bistrici leta 1819 za duhovna posvečen, potem je kaplanoval v Pešti do leta 1849. Dvakrat l. 1841 in 1844 je potoval po Laškem in prvo potovanje v svojem „cestopisu“ natanko popisal. Sad drugega potovanja je bilo delo, na državne stroške na svetlo dano: „Stara Italia slovanska“. Pervi del je že med svetom, drugi se ravno natiskuje. Vendar moram pristaviti, opiraje se na mnenje dvéh naj slavnejših jezikoznancov naše dobe, da to delo Kolarjevo za zgodovino slovansko ni tako važno, kakor marsikdo misli, ker pisatelj primerja stara imena laških krajev itd. imenom slovanskim, za slovanstvo pre-iskren predaleč sega. To pa mu naj ne pomanjšuje slave in velikih zaslug, ki si jih je za pismenost slovansko in za slovanstvo sploh pridobil, zlasti s svojim izvrstnim delom „Slavy dcera“ in s spisom „vzajemnost slovanska“ v časopisu „Hronka“ natisnjenim, v katerem modro napeljuje, kako se naj bi Slovani v pismenosti ali slovstvu vzajemno podpirali in se v govoru poglavitnim narečjem čedalje bolj približevali. To delo, katero je Kolár pozneje izdal tudi v nemškem jeziku (über die literarische Wechelseitigkeit zwischen den verschiedenen Stämmen und Mundarten der slavischen Nation), se mu mora v posebno veliko zaslugó šteti, ker je z njim slovansčini neizrečeno koristil.

Sušca-mesca l. 1849 ga je vlada za zaupnega moža iz Pešta na Dunaj poklicala in potem v vseučilišču tega mesta za učitelja staroznanstva slovanskega postavila.

Na povabilo nadvojvoda Meklenoborsko-Streliskega je šel Kolár 1850 najdene malike staroslovanske cerkve Reterske ogledovat in popisovat. S tem delom se je po-

zneje na Dunaju neprenehoma pečal. Ali komaj je svoje mnenje zastran teh bogov v spisu: „Bogovi Reterski“ na kratko napisal, ga je nemila smert pobrala (24. dan januara 1852) še ne 59 let starega.

Truplo Kolárjevo so Slovani na Dunaju živeči 26. jan. 1852 z velikim sprevedom na pokopališču sv. Marksa slavno in z donečim petjem v česem jeziku pokopali. V častitljiv spomin so dali eno podobo slavnega moža do pers iz mavca, eno pa na bronasti svetinji vlti. To so prodajali in za skupljeni denar slavljniku dragocen spominek za na grob omislili. Kolár je bil družbenik veliko učenih družb. Za zasluge v pismenosti so mu podelili Franc-Jozefov red.

Nenehoma je delal. Razun velike pesmi „Slavy dcera“, ki je bila že petič natisnjena, je zložil Kolár več manjših pesmic in veliko pridig in jih na svet dal. Tudi je nabiral od mladih nog pesmi naroda slovaškega, ki so bile leta 1834 in 1835 v dveh zvezkih z napisom „narodnie zpievanky“ tiskane.

Po pesmih soditi bi mislil človek, da je bil Kolár korenjak in junak, da malo takih; toda je bil pohleven in mil.

Na kamnitnem spominku v sredini z vdrelano železno podobo slavnega pesnika, pod katero gosli staroslovanske z napisom „Slavy dcera“ v kamen vsekane leže, se berejo v česem jeziku besede:

Jan Kolár,

o. kr. prof. starovědy slov. na univ. Vídenské, před tím kazatel evang. církve slov. v Pešti, narodil se v Mošovcih dne 29. července 1793, zemřev ve Vídni dne 24. ledna 1852. Isa živ, v srdci celý národ nosil, zemřev, žije v srdci národa celého.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Tersta 12. marca. Ako se bodo spomladi povsod od Ljubljane do sém dela na železnici tako marljivo začele delati, kakor se to že tukaj godí, bo le kmalo sopihal hlapon med Ljubljano in Terstom, in pogosto bomo potem obiskovali Teržačani Vas brate Ljubljance. Kdor je pred nekterim časom šel po cesti proti novem Lazaretu, je imel na desnici stermit hrib, na levici morje, sedaj ni ne hriba ne morja, skopali so hrib, z njim morje zasuli in prostira se že ravnata ondi, da bi zamoglo malo mestice na njej stati; že so železne šine položene in kolodvor se bo gotovo tudi kmalo začela zidati, ker je sila veliko gradiva za-nj pripravljenega, akoravno se še ne mudí, ker tukaj hiše rasejo bi rekel čez noč, čemur se ni čuditi, ako se pomisli, kako lep kamen se za stavbe lomí. Vzela bo pa železnica celo versto hiš, ki se bodo podreti morale. Razun železnice se dela druga imenitna stavba, podaljšuje in razširjuje se namreč naj imenitniši molo S. Carlo, ki bo skoraj četertinko ure daleč v morje segel in za razkladanje in nalaganje blaga kaj pripraven postal.

Danes vihrajo po vsih barkah slovesna bandera zavolj srečnega ozdravljenja njegovega veličanstva; drevi bo velika svečava.

Iz Ljubljane. Pretekla sabota je bila, kakor po celem cesarstvu, tudi za Ljubljano veselo prazničen dan: obhajala se je veselica, ktera je po telegrafu iz Dunaja došla: da Njih veličanstvo presvetli cesar po prestani nevarni bolezni so pervikrat od doma se podavši v cerkev sv. Štefana se peljali. Bila je ob desetih dopoldne v stolni cerkvi slovesna od g. knezo-škofa petá maša, po kateri se je pesem „Tebe Boga hvalimo“ zapéla, da je vničil hudobni namen in milostno ohranil predrago življenje cesarja. Zvečer je bilo celo mesto krasno razsvitljeno, in v gledišu, tudi pražno osvetljenem, se je prepevala in na veselo naznanilo gosp. deželnega poglavarja: „da je presvitli cesar popolnoma zdrav se popoldne slavno sprejeman v cerkev sv. Štefana peljal“.

*) Po življenjopisu v časniku »Leipz. illust. Ztg.« t. l.

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani
vsak teden dvakrat, nam-
reč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik Dr. Janez Bleiweis.

Veljajo za celo leto po pošti
4 fl., sicer 3 fl., za pol leta
2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V saboto 19. marca 1853.

List 23.

Podúk v hmeljoreji.

(Dalje.)

Obdelovanje hmeljnika v prvem letu.

Hmeljne sadike odganjajo o tréh tednih, če je vreme vgodno, če je pa mokro in merzlotno, komaj o šestih.

Po hudem nalivu je treba pogledati, al se zemlja ni zlo sterdila, da mladike ne morejo skozi predreti, ampak da se lomijo, in pod skorjo rume-nijo, kar bi znalo veliko sadik pokvariti. Ti škodi v okom priti, je treba sterjeno skorjo pazljivo, da se mladike ne presekajo, zrahljati ali clo odpraviti, in druge rahle zemlje na sadike lohkomu nametati.

Ko mladike toliko dolge zrastejo, da jih je moč okolj palic ovijati, naj se to nemudoma stori, da se po tléh ležeče ne pohodijo in potarejo.

Ovijajo se pa mladike od desne proti levi roki.

Koj po ovitju naj se jamči okolj palic večidel z zraven ležečo zemljo zasujejo.

Tako je prvoletno delo v hmeljniku do jeseni dokončano, razun da se včasih poznejši mla-dike enako zgodnjim na palice ovijejo.

Ker prvo leto hmelj malo sence dela, se zná brez škode za hmeljne sadike po vmesnih pro-storih repa, kavlje, pesa, zelje, tudi pritlični fi-žol, tode vselej v primerni daljavi od hmeljnih sa-dik zasaditi ali vsejati. Bodi naj pa med hmeljkaj zasajenega ali nič, vedno je treba skerbeti, da je hmeljnik čist vsega plevéla.

V jeseni je treba vse hmeljne mladike za en čevélj od tal porezati in jih za klajo ovác koj zelene ali posušene porabiti; na to količke izpuliti in pod streho spraviti; na zadnje pa celi hmeljnik pognojiti ali saj na vsako hmeljno sadiko dvé do tréh vil, če le mogoče, kravjega gnojja vreči, in podolgoma, potem pa po čez hmeljnik tako pre-orati, da prva brazda gré tikama pri sadikah, brez jih raniti ali zrezati, in da zemlja pade od vsih ští-rih strani verh gnojja na hmelj, in da v sredi med hmeljnimi verstami ostane razor.

(Dalje sledi.)

Pomočki,

kako bi se ladanjci (kmetje) mestnjanom v omiki bolj približali.

(Dalje in konec.)

Ljubi kmetje! slušajte tedaj svoje prijatle, ki le vam v korist svetujejo napravo šol; ravnajte se po sve-tih, ki vam jih dajejo za omiko vašo nadušeni duhovni, in gotovo boste dobili dobre šole, kjer se bodo vaši otroci učili majhni, kar jim bo velikim v prid: pobožnosti, vljud-

nosti, poštenosti, snage, delavnosti in mnogih vednost, na ktere se opira umno kmetijstvo, umetno rokodelstvo itd.

Spoznavši potrebo šol pa boste tudi spoznali ko-ristnost branja dobrih časnikov, ki soznajajo člo-veka z vsim, kar zadeva njegovo posvetno in dušno srečo, — ki mu razodevajo skušnje zobrazenih in raz-svitljenih dežel, — ki nam naznanjajo kar se po svetu godí, da človek, ki je ud velike družine, ne ostane ne-veden divjak, ampak zveden, umen in pobožen deržavljan.

Branje dobrih časopisov bi še druge blage nasledke imelo: mnoge nerodnosti bi se umikale koristnim podukom ob nedeljah; želja po branju bi se pri mnogih vnela; marsikdo bi zamudil kerčmo, poslušaje zanimive nauke in novice.

Velik vtok na zobraževanje vašega uma in serca bi imele tudi knjižnice (bukviša) po farah vpe-ljane, ker bi se po ti poti brez velicéh stroškov sozna-jevali z najboljšimi bukvami, ki spadajo na blagor duše in prid gospodarstva v vsih razdelkih. Malopridnih bukev mi še v slovenskem jeziku nimamo; treba je le pazno čuti, da jih tudi v napredek ne bomo imeli. Ker pa manj premožni kmet ni v stanu vsih bukev si omisliti, ki bi jih rad prebiral, bi se tem željam nar lože vstre-glo, ako bi se pri vsaki fari napravila iz majhnih done-skov ukaželjnih faranov primerne bukviša; društvo sv. Mohora zamore biti o tem važna pripomoč.

Zopernikom pa kmečke prosvete bi se pri ti priči ugodno svetovati dalo: naj bi blagovolili podati se v kraje proti sončnemu izhodu; velike brašnje ali popotnice jim ravno sabo ne bo treba vzeti. Tù bodo zadevali na bajte, ki še 10 fl. niso vredne. V teh kočah biva po 10 meških glav, ki škope si narediti neznajoči po streš-nih letvah slame namečejo, kakor naši kósci o košnji sena na svoje kolibe; verh nje devajo veje in prekle de-bele, da je veter odnašati nemore. V stanice, bolj ber-logom ko sobam enake, svetlo sparoma prihaja skozi lino, ki se ob večerih z lesenim ploškom zapira! Zavolj pomanjkanja prostora pod streho sedí kuretina zunej na drevesih. Živini se ne polaga v hlevih, ampak se na božji van izpušča k stogom, ki okoli koč stojé.

Mislím, da večéga mraka uma več ni treba. Tù se naj po sercu naslajujejo! Kobe.

Zgodovinski pomenki.

IARMOGIO. AVG. SACR.
C. MARIVS. SEROTINVS EX. IVSSV.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Iz rokopisa: »Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci?«)

Noričani in Panonci

Veselijo moj pogled.

A. Kreml.

Od zelene Pohorske gore se začne prodnasta rav-nina, kateri pravijo ptujsko polje. Vsaka stopinja,